

Kadar bi vse naše šole mogle imeti tako strokovno izobražene krajne šolske nadzornike, takrat bi hrvaški narod bil najnaprednejši na zemeljski obli, potem bi ne trebalo nadaljnjih strokovnih nadzorstev, ne župnijskih, ne dež. nadzornikov. Tako veliko število sposobnih strokovnjakov, ki bi zamogli biti učitelji učiteljem, bi bila največja dobrota za napredek in razvitek šolstva. V istini je pa vse drugače. Čemu tedaj tako nadzorstvo! More li človek nadzirati posel, ki ga ne razume? Ni li tak nadzorovatelj bolj v škodo kakor v korist? Ali je kje kak stan, ki bi ga nadzorovali oni, ki niti pojma o tem nimajo? . . . Od učitelja je odvisen napredek šole. Ako nima učitelj ugleda, je propadla šola, a kako ga naj ima, ko vsak otrok, vsak vaščan čuje in vidi, da učitelja njegov sosed — kmet — more nadzorovati, mu dajati navodila, ga opominjati in da se mu more učitelj pokoravati?! Strokovni nadzorniki so zato, da dajejo učitelju potrebna navodila, da ga opominjajo, če je potreba. Čemu jim torej nestrokovnjaki kvarijo njih posel?

Moglo bi se nam reči, da se hočemo vsakemu nadzorstvu umakniti, a vendar nam ga je treba. Ravno zaradi tega ker smo nverjeni, da naš stan potrebuje dosti in pravega — a ne škodonosnega — nadzorstva, nečemo, da bi se mu umaknili, nego nasprotno hočemo, da, prosimo, da se naše delo nadzoruje, a ne po organih, ki nimajo pojma o našem delu in o znamenitosti šole, nego po organih, ki so strokovno izobraženi in ki morejo z uspehom nadgledovati napredek šole in tudi daljno naobrazbo učiteljstva. Kakor duhovnike nadzoruje duhovnik, sodnike sodnik, gozdarje gozdar i. t. d., tako je edino pravo, da učitelje nadzoruje učitelj.

Končno predlaga govornik, naj se uvede inštitucija okrajnih šol. nadzornikov. Nadzorništvo bi bilo potem okrajno (kotarsko) županijsko in deželno (zemaljsko).

Kovačevićev obširni govor je bil burno odobran, seveda smo posneli le jedro in nekaj stavkov, dasi bi ga radi vsega priobčili.

Nato je prečital Milan Pejnović peticijo na sabor kraljevine Hrvaške i Slavonije, ki ima izražene te-le želje:

1. Da se pravni, posebno gmotni položaj ljudskega učiteljstva kraljevine Hrvaške in Slavonije uredi s posebnim zakonom;

2. da se učiteljstvu pripozna značaj deželnih (zemaljskih) uradnikov z vsemi pravicami, ki so združene s tem položajem in da se izplačujejo iz deželne blagajnice, v katero bi občine vplačevale potrebne prinose;

3. da se učiteljstvo nižjih in višjih ljudskih šol uvrsti v XI., X. in IX. plačilni razred s pravom na povišanje vsakega petega leta v višjo stopnjo plače, odnosno v višji plačilni razred;

4. da se učitelji posebno nagrajujejo za vodstvo šolske uprave; a za delo v opetovalnici da se nagrade, kakor za delo v obrtnih šolah;

5. da se orglarska, odnosno pevovodska služba povsem odstrani od učiteljske, in se vsak posamezen slučaj prepusti sporazumljenju učitelja z dotično cerkveno občino;

6. da se umakne § 152 šol. zakona z dne 31. vinotoka 1888., s katerim se z možnostjo učiteljica obenem prostovoljno odpove učiteljski službi;

7. da se določbe o upokojenju deželnih uradnikov v popolnem obsegu uvedejo tudi pri učiteljstvu, ali pa tako, da se učitelji in učiteljice s popolno plačo upokojijo koncem 30. leta službovanja, a najbližnji rodovini neoženjenih učiteljev, odnosno samskih učiteljic povodom smrti podeli pokojnina;

8. da se razpustijo krajni šolski odbori in odpravijo šolski nadzorniki, a uvede strokovno okrajno (kotarsko) nadzorstvo ljudskih šol. —

Ko je konstatoval predsednik, da je peticija sprejeta, je zaključil izvenredno občno skupščino ter naznanil, da se vrši drugo jutro ob 9. uri osemnajsta glavna skupščina „Saveza“.

Razmere srbskega učiteljstva.

(Dopis iz Srbije.)

Kralj s svojim režimom, ki je bil za nas velika nesreča, je bil in šel. Mnogo se je izpremenilo v naši lepi zemlji. Nova struja si vse stvari polagoma ali za stalno osvaja. Prihajamo iz mučnega položaja, iz katerega malone ni bilo izhoda, ki smo vanj padli zaradi pregreh in zločinov, ki so — žal! — imeli zaslonbo tam, od koder bi se morali razlivati žarki vere, pravice, morale, čistosti, toplote, ljubezni in navdušenja za vse, kar je plemenito, pošteno in koristno.

Razveselili smo se v Srbiji novega položaja, uživali smo se vanj in zapamo vanj. Nekoliko domačih nezadovoljnih, največ takih, ki so jim vzeli nezaslužene dohodke, pretaka s sodelovanjem tujega, večinoma vašega tiska solze po sužnji preteklosti, ki se je spominjamo — s stidom.

Naša narodna skupščina, ki je čist in jasen izraz volje našega naroda, kraljevska vlada, ki je izraz želja in razpoloženja narodne skupščine, sta na delu, da popravita vse, kar je bilo z namenom zagrešeno, da dovedeta vse na svoje mesto, da dasta vsemu pravo vrednost.

Srbsko učiteljstvo je s pravim in istinitim navdušenjem in z največjo iskrenostjo pozdravilo novi red v domovini. Volitve v narodno skupščino so dokazale tudi sedaj neobičajno živahnost in akcijo našega učiteljstva.

Dasi so nam v preteklem letu propadle vse nade, prihajamo učitelji iznova s svojimi zahtevami pred merodajne činitelje. Srbsko učiteljstvo, zedinjeno v „Učiteljskem združenju“, prihaja s svojimi zahtevami za preosnovo in napredek ljudskega šolstva in za izboljšanje svojega gmotnega stanja.

Kakor povsod (tudi na slovenski zemlji) prihajajo tudi pri nas takoj z nengodnimi finančnimi in ekonomskimi deželnimi razmerami, kadar začne učiteljstvo govoriti in delati za izboljšanje svojega položaja. In tudi sedaj, kakor da bi ne mogli živeti brez teh neprestanih tožb, ki se začnejo takoj s strani, ki je pozvana, da nam pomaga, ki pa ni baš na sebi nikakor občutila tega težkega položaja v domovini.

Projekt za izpremembo sedanjega šolskega zakona, ki je bil z zadnjimi določili napravljen v dobi največje reakcije, predloži sedanji naučni minister Stojanović narodni skupščini. Kaj bodo tu delali in ukrenili, to bom redno poročal čitateljstvu cenjenega „Učiteljskega Tovariša“.

Dva srbska naučna ministra, izmed katerih smo zlasti enega smatrali za osobitega prijatelja učiteljstva, sta bila vedno in povsod nasprotna izboljšanju našega materialnega stanja.*) Eden izmed njih se je moral zaradi tega vprašanja

*) Tak je naš velevidni dr. Šusteršič, samo da še ni — minister. Če bi šlo po njegovem ščevanju, bi vse napredno slovensko učiteljstvo pobili, potem bi mu seveda ne bilo treba izboljševati plač, ker so klerikalni naši tovariši menda tudi s tem zadovoljni, kar imajo sedaj. Sicer ste pa iz našega lista spoznali tudi v Srbiji, s kakšnimi ljudmi se moramo pri nas bojevati.

celo umakniti s svojega mesta, ali — žal! — tudi to nam ni pomagalo. Bojimo se, da se tudi sedanji naš naučni minister Stojanović glede tega v mnogem ne loči od svojih prednikov. Vkljub vsemu pa zaupa naše učiteljstvo v Boga in narodno skupščino in ima vero v pravično pripoznanje svojih pravic. Nadejam se, da vam v prihodnjem pismu sporočim kaj veselega!

M.

Dopisi.

Koroško.

Iz Št. Jakoba v Rožu nam piše prijatelj: Nesramne krivice se godijo koroškim Slovencem vsepovsod. Ne le, da se slovenščina odvrča skoraj iz vseh dvojezičnih šol, ampak nastavljajo se tudi na slovenskih šolah zagrizeni nemškutarji kot nadučitelji. Tak primer nam je Št. Jakob v Rožni dolini, kjer se nahaja petrazredna, edina slovenska šola na Koroškem. Pa tudi ta šola v pravem pomenu ni slovenska, ampak v resnici dvojezična, ker se slovenska mladina nauči tu bolj nemščine, nego na drugih šolah-ponemčevalnicah. To dejstvo pa nadučitelj J. Krebitz ne upošteva; on si želi le utrakvistično, t. j. nemško šolo za slovensko mladež. In čemu li? Ker ga je baje sram, da je nadučitelj slovenski šoli! O, ta uboga duša! Gotovo si je v svesti, da ni vreden mesta nadučitelja na ljudski šoli, ki je osnovana po načelih zdrave in pametne pedagogike. Da se Krebitz s tako pedagogiko ne bavi, priča njegov referat „Pädagogische Suggestion“, ki ga je predaval 3. septembra t. l. na nekem učiteljskem shodu. Gotovo je pokazal, kako se vpilne v nedolžno slovensko mladino nemškutarski dnh, t. j. kako se napravljajo iz Slovencev sovražniki lastne krvi, lastnega naroda!

Da je ta gospod fanatičen nemškutar, dokazuje to-le: Povodom volitve učiteljskega zastopnika v okrajni šolski svet je Krebitz nastopil kot kandidat ter obljubil, ako njega volijo, da bo svobodno in nemško šolo zastopal do skrajnosti! Samo nemške šole bo zastopal, svoje lastne slovenske pa ne! Nesramnost je od značajnega moža, ako se poteza za šolo, ki mu je trn v očesu! Saj je imel prej lepo mesto nadučitelja na 4razrednici v Št. Štefanu ob Zili. Zakaj ni ostal ondi? Mislil je, da bo na mah ugonobil slovensko šolo v Št. Jakobu. Za tega „pedagoga-sugerenta“ sta Komensky in Pestalozzi zaman živela.

Vi, Šentjakobčanje, si pa zapomnite: Branite svojo slovensko in izvrstno šolo tudi do skrajnosti! Kakor hitro bi jo pretvorili v utrakvistično, takoj bi vam poslali par nemških učiteljev, ki bi se drzno vedli med vami, vas s „hajl-klici“ izzivali in vam vaše nadarjene otroke odtujevali!

Književnost in umetnost.

„Zvonček“ ima v zadnji številki to-le vsebino: 1. Moč. E. Gangl. Pesem. — 2. Stara mati. Borisov. Pesem. — 3. Božič gre. Borisov. Pesem. — 4. O svetem letu. Ivo Trošt. Povest. — 5. V spomin na dobo cvetja. Podoba v barvotisku. — 6. Božič. Stepenko. Povest. — 7. Sveti Miklavž. Borisov. Pesem. — 8. Jurij baron Vega. Makso Pirnat. Življenjepis s tremi podobami. — 9. Iz čitanke grofa Leva Nikolajeviča Tolstoga. Solovej. Povesti —

10. Zapuščena. C. Golar. Pesem. 11. — Pripovedka o na-prstniku. Minka Pirčeva. Povest. — 12. Kako je bil zajec obsojen na petindvajset. Fr. Črnagoj. Povest. — 13. Pouk in zabava. Aj, na okna... A. Kosi. Uglasbena pesem. Novice in rešitev demanta. — 14. Ob sklepu četrtega letnika.

Nova učna knjiga. Naučno ministrstvo je odobrilo knjigo Pavle pl. Renzenbergove „Ženska ročna dela za pouk na ženskih učiteljskih, III. del.

Vestnik.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani priredi o božiču takoj po predavanju prof. Bežka, dne 27. t. m. učiteljski shod. Edina točka: Klerikalna obstrukcija v deželnem zboru in učiteljstvo, poroča Eng. Gangl. — Tovariši in tovarišice, pridite mnogoštevilno!

Poročila se je učiteljica gđc. Alojzija Bizailova z gosp. Kristijanom Hodnikom v Ilirski Bistrici. Čestitamo!

S shoda v Kranju. Deželni poslanec Ciril Pirc je priredil dne 30. novembra shod v Kranju, kjer je omenil tudi regulacijo učiteljskih plač. Glede te točke je govoril tako: „Končno naj še omenjam, da je zaradi komedije v deželnem zboru ostala nerešena prevažna kulturna zadeva, ki interesira vso deželo. Kranjsko učiteljstvo je sigurno pričakovalo od letošnjega zasedanja, da ga reši iz obupnega gmotnega položaja. Vsak pošten človek mora priznati, da dobivajo učitelji za svoje dobro kulturno delo uprav beraške plače. Glede na to dejstvo je bila narodno-napredna stranka odločno zato, da se sprejme po deželnem predsedniku predloženi načrt, deželnega šolskega sveta, glasom katerega bi se zvišale učiteljske plače za 25% temeljne plače. Glasovali bi bili za ta predlog, če bi bilo prav treba zvišati deželno naklado. Preverjeni smo namreč, da bi ta denar ne bil vržen proč, marveč da ga bi bilo dobilo ljudstvo z velikimi obrestmi nazaj. Klerikalci s svojo obstrukcijo so učiteljstvu požrli opravičene nade, dasiravno so se jim prej dobrikali in jim obljubljali vse mogoče. In da je ironija tem popolnejša, je povedal dr. Šustersič na cerkniškem shodu, da se regulacija učiteljskih plač ne bo izvršila prej, dokler ne bo rešena volilna reforma. Lepa perspektiva se tu odpira učiteljstvu! Pa naravno! Klerikalci niso bili nikdar prijatelji učiteljstva in šole. Šola probuja ljudstvo, in zavednega ljudstva klerikalci ne morejo rabiti v svoje namene. Narodno-napredna stranka, ki teži po splošnem napredku našega naroda, je naravna zaveznica učiteljstva. In prav je imel dr. Tavčar na novomeškem shodu, rekši: „Prej nikake volilne reforme, dokler se ne uredi učiteljske plače“, zakaj z regulacijo učiteljskih plač se bo tudi kranjska šola dvignila na višji nivo. General Montecuccoli je dejal, da je treba za vojskovanje denarja, denarja in zopet denarja, mi slovenski liberalci pa pravimo: za naš boj, za napredek, za boj z uma svetlim mečem potrebujemo šol, šol in zopet šol!“ (Burno pritrdjevanje.) — Na shodu je govoril tudi učitelj g. V. Rus. Njegov govor objavimo prihodnjič doslovno.

Novi krajni šolski nadzorniki v krškem okraju. Pod enakim naslovom smo v zadnji številki povedali, da ni med 30 novimi krajnimi šolskimi nadzorniki v krškem okraju nič manj nego 16 župnikov in kaplanov. „Laibacher Zeitung“ pa javlja v 268. številki, da je imenovan za krajnega šolskega nadzornika v Mokronogu g. Eduard Vencajs, k. k. Steueramtsadjunkt in Nassenfuß. Torej: Mein Liebchen, was willst du noch mehr!

Volilna reforma in reforma učiteljskih plač nista prav v nobeni zvezi. Vendar so s prvo ubili kranjski klerikalci drugo. Kdor zna — pa zua! Bomo jim že posvetili!